

Asia: VN/21126/2021

Hallituksen esitysluonnos työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain voimassaolosäännöksen ja lain siirtymäsäännöksen muuttamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta ja täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tampereen kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta.

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020) voimassaoloa 31.12.2024 asti. Samalla esitetään muutettavaksi lain siirtymäsäännöstä vastaavasti. Esityksessä ehdotetaan myös jatkettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 9 luvun 1 §:n 3 momentin voimassaoloa 31.12.2024 asti. Lisäksi ehdotetaan jatkettavaksi työttömyysturvalain (1290/2002) 2 a luvun 13 a §:n voimassaoloa 30.6.2025 asti. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Tampereen kaupunki on mukana Pirkanmaan alueen yhteisessä työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa 21 muun Pirkanmaan kunnan kanssa muodostaen Pirkanmaan kuntien (pl. 1.1.2021 Pirkanmaalle siirtynyt Kuhmoinen) välisen yhteistoiminta-alueen kokeilun toimeenpanossa. Tampereen kaupunki johtaa ja koordinoi kokeilun kokonaisuutta ja osa palveluista ja yhteisistä tehtävistä on keskistetty Tampereen kaupungin järjestämisvastuulle kuntien välisin sopimuksin.

Marinin hallitus on puoliväliriihessä 29.4.2021 päättänyt jatkaa valmistelua TE-palvelujen siirtämiseksi kunnille. Pirkanmaa valmistautuu laajenevan työllisyys- ja yrityspalvelujen vastuun haltuun ottoon työllisyyden kuntakokeilun kautta. Pirkanmaan työllisyyden edistämisen kuntakokeiluun siirtyi 1.3.2021 yli 20 000 työnhakija-asiakasta ja kuntien työnjohdon alla työskentelee n. 200 htv verran TE-toimiston henkilöstöä. Työllisyyspalvelujen kokonaishenkilöstömäärä työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa on n. 500 htv. Kuntien omat yrityspalvelut, koulutuksen järjestäjät sekä tiivis yhteistyö yksityisten palveluntuottajien kanssa (esim. vuokratyön välittäjät) on kytketty osaksi kokeilukokonaisuutta.

Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilussa oli 25.10.2021 työttömiä työnhakijoita 14 950, kun Pirkanmaan TE-toimistossa heitä oli 6 308. Tampereen vastaavat luvut ovat samana ajankohtana 9 969 ja 2 797. Työllistymistä edistävissä palveluissa olevat asiakkaat Pirkanmaalla ovat yli 95-prosenttisesti työllisyyden kuntakokeilussa. TE-toimiston työnhakijoista avoimilla työmarkkinoilla työssä olevia työnhakijoita oli vastaavana ajankohtana 17 286 ja kuntakokeilussa 2 049. Kokeilun asiakkaat ovat työllistyneet kokeilun aikana, sillä työssä olevia ei kokeiluun siirretty. Luvussa ovat mukana henkilöt, jotka haluavat pysyä työllistymisensä jälkeen työnhakijoina. He pysyvät kokeilulain mukaan kuntakokeilun asiakkaina, eikä heitä siirretä kokeilusta takaisin TE-toimistoon. Käytännössä Pirkanmaalla työttömien ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevien henkilöasiakkaiden palvelu on kuntakokeilussa pääsääntöisesti jo nyt lähes kokonaan kuntien vastuulla. Työmarkkinatilanteen pysyessä hyvänä Pirkanmaan kuntakokeilun asiakasmäärä tulee koko ajan kasvamaan vuoteen 2024 mennessä ja vastaavasti TE-toimiston asiakasmäärä tulee vähenemään. Koko Suomessa 7/2021 mennessä kuntakokeilujen kokonaisasiakasmäärät olivat jo kasvaneet n. 4 % lähtötilanteeseen (1.3.2021) verrattuna.

Kokeilulaki on tullut voimaan 1.3.2021 ja on nykyisellään voimassa 30.6.2021 asti. Kuntakokeilussa TE-toimistojen tehtäviä on siirretty kuntien vastuulle. TE-toimistojen tehtävät siirtyvät kuntien vastuulle vuoden 2024 aikana. Hallituksen esityksessä mainitaan, että pysyvän mallin jatkovalmistelun osalta ja hallitun toimeenpanon varmistamiseksi kuntakokeiluille säädetään jatko vuoden 2024 loppuun asti. Ehdotetulla työllisyyden kuntakokeilulain voimassaolon jatkamisella on tarkoitus jatkaa kuntakokeiluja, kunnes TE-palvelut siirretään pysyvästi valtiolta kuntien järjestämisvastuulle. Jatkamalla kuntakokeilua TE-palvelujen asiakkaat säästyvät tarpeettomilta siirroilta valtion ja kunnan toteuttamien TE-palvelujen välillä. Lisäksi TE-toimiston henkilöstö säästyisi ylimääräisiltä siirroilta valtion ja kunnan välillä. Kuntakokeilun jatkamisella mahdollistetaan työllisyyden hoidon palvelumallien kehittäminen edelleen vuosien 2023 – 2024 aikana, ennen kuin TE-palveluiden järjestäminen on tarkoituksena siirtää pysyvästi kunnille.

Tampereen kaupunki pitää kokeilulain jatkamista erittäin hyvänä ja tarkoituksenmukaisena viitaten mm. erittäin suureen ja edelleen kasvavaan asiakasmäärään Pirkanmaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa. Olisi epätarkoituksenmukaista purkaa erittäin laajan valmisteluprosessin ja kohtuullisen pitkän käynnistymisvaiheen (korona) vaatinut kuntakokeilu sekä mm. vaikeimmin työllistyvien asiakkaiden henkilökohtaiset vastuuvirkailijamalliin (OMA-valmentaja) perustuvat palveluprosessit tilanteessa, jossa kokeilujen kautta on tarkoitus edetä pysyvään TE-palvelut 2024 -uudistukseen. Lisäksi vuonna 2023 luodaan jo pysyviä lakisääteisiä yhdyspintarakenteita kokeilukuntien vastuulla olevien TE-palvelujen (työllisyys- ja kotoutumispalvelujen) sekä hyvinvointialueen välille. Pirkanmaalla yli 95 % kaikista yhdyspintapalvelua tarvitsevista asiakkaista on kuntakokeilussa.

Kuntakokeilujen kautta kehitetään kuntien yhteistä ekosysteemipalvelukokonaisuutta yhdessä kuntien eri hallintokuntien palvelujen, elinkeinoelämän, TE-toimiston ja ELY-keskuksen, hyvinvointialueiden, koulutuksen järjestäjien, yksityisten palveluntuottajien ja muiden kumppaneiden kanssa. Kehitystyö kuntakokeilusta pysyvään malliin on strategisesti pitkäjänteistä ja

systemaattista ja vaatii aikaa. Pirkanmaalla tätä kehitystyötä on tehty vuonna 2017 käynnistyneestä työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisesta kokeilusta lähtien keskeytymättä. Kehitystyö edellyttää, että kunnissa voidaan luottaa uudistuksen toteutumiseen ja osallistua riittävästi TE-palvelut 2024 -uudistukseen liittyvien pysyvien ratkaisujen suunnitteluun ja niin osaltaan olla varmistamassa kuntapohjaisen mallin kehittyminen kuntakokeiluista kohti pysyvää toimintamallia. Uudistus edellyttää kuntien kannalta tarkoituksenmukaisen rahoitusmallin, palvelujen, toiminnan kannalta riittävän väljien säädösten ja tietojärjestelmiin liittyvän joustavan kokonaisarkkitehtuurin rakentamista TE-palvelut2024 -uudistukseen. Vain tällä tavoin voidaan vastata osaavan työvoiman saatavuuteen liittyviin kompleksisiin nykyisiin ja tuleviin haasteisiin ja luoda tulevaisuuteen nähden tarkoituksenmukaiset työllisyys- ja yrityspalvelut. Kuntien vaikuttavien palvelumallien kehittämiseksi haastetta tuo 5/2022 käynnistynyt erittäin tarkasti säädely pohjoismainen työvoimapalvelumalli, jota kunnissa ei yksilöllisiin palveluihin nähden pidetä tarkoituksenmukaisena.

TE-toimisto on kuntakokeilussa siirtänyt TE-toimiston virkamiehiä kokeilukuntien työnjohdon alle. TE-toimiston olisi tullut virkamieslain mukaisesti ottaa huomioon, että virkamiehellä on riittävät edellytykset ja osaaminen hoitaa tehtäviä, johon hän siirtyy. Arvion tekee TE-toimisto. Osaamista tulee arvioida suhteessa kuntakokeilun ilmoittamaan tehtävänkuvaukseen. Pirkanmaan kuntakokeiluun ohjatuista TE-toimiston virkamiehistä rekrytoitiin suoraan kokeiluun liki 50 % ja heidät siirrettiin kokeilualueelle kokeilulain mukaisesti tehtäviin ilman kunnollista perehdytystä ja koulutusta. KEHA-keskus on kieltäytynyt kuntahenkilöstön perehdytyksestä kokeilulain mukaisesti TE-palvelutehtäviin kokeilun käynnistymisvaiheessa. Tämän kaltainen toiminta on vaarantanut Suomessa kuntakokeilujen asiakaspalvelun, kokeilujen käynnistymisen ja laadukkaan TE-palvelujen tuottamisen kokeilujen käynnistyessä. Haaste on ollut Pirkanmaalla suurin pienissä kunnissa. Asialla on vaikutuksia myös henkilöstöhyvinvointiin. Perehdytys ja koulutustyö on toistaiseksi kokeilussa jäänyt pääasiassa kunnille ja kuntien kustannettavaksi.

Suurilla kokeilualueilla henkilöstön rekrytointi TE-palveluihin on jatkuvaa. Kokeilujen toimeenpanon ja jatkamisen osalta TE-toimistoja on edellytettävä huolehtimaan virkamieslain mukaisista henkilöstösiirron edellytyksistä jatkossa ja myös kokeilun jatkuessa 2024 loppuun asti.

Jos TE-toimistoista ei ole siirtää kuntakokeiluihin halukasta henkilöstöä (vapaaehtoisuus) kokeilun käynnistyessä, ei ole tarkoituksenmukaista edetä pysyvää mallia rakennettaessa myöskään liikkeenluovutuksen keinoin. Tehtävänkuvat kunnissa ovat hyvin erilaista kuin TE-toimistoissa. Valtion talousarviossa TE-palvelujen kokonaisuuteen varatut resurssit (TE-toimistot, KEHA-keskus ja ELY-keskus) on suunnattava tarkoituksenmukaisesti kunnille, jotta kuntien kustannusneutraliteetti toteutuu siinä kuin valtionkin.

Hallituksen esityksen osalta taloudellisia vaikutuksia kuvattaessa mainitaan, että kuntakokeilulain jatkaminen ei lisää kuntien kustannuksia nykyiseen verrattuna. Tämä ei pidä paikkaansa. Edellä mainittujen henkilöstöön kohdistuvien kustannusten lisäksi mm. pohjoismaisen työvoimapalvelumallin riittämätön henkilöstöresursointi valtiolta ja kuntakokeiluihin liittyvä tiukka AVI:n laillisuusvalvonta pakottaa kunnat käyttämään omaa henkilöstöään ja jopa rekrytoimaan lisähenkilöstöä kuntiin kokeiluissa. Kuntakokeilujen aikana on ollut myös havaittavissa, että valtio on vyöryttänyt kuntiin sellaisia kuluja, joissa ei toteudu kokeilulain mukainen kustannusneutraliteetti.

TE-henkilöstön osalta kunnat ovat joutuneet sijoittamaan suuria määriä henkilöstöä omiin tiloihinsa ilman taloudellista vuokratkompensaatiota valtiolta, valtio ei ole antanut tilojaan siirtyvän henkilöstön suhteessa käyttöön esim. Pirkanmaalla. Myös TE-henkilöstön asianmukaisia työvälineitä on jouduttu kunnista maksamaan. Lisäksi valtio on vyöryttänyt kunnille palveluista johtuvia kuluja, mm. merkittäviä määriä postituskuluja ym. Kuntakokeilujen osalta kokeilulain mukaisesta kustannusneutraliteetistä tulee huolehtia koko kokeilun ajan.

Lisätietoja: Regina Saari, Työllisyysjohtaja, Tampereen kaupunki, p. 050 346 9603,
regina.saari@tampere.fi

Mikkonen Tuula
Tampereen kaupunki